

## ПРОБЛЕМИ УСВІДОМЛЕННЯ СУЧАСНОЮ МОЛОДДЮ ЦІННОСТІ ТА НЕОБХІДНОСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

підприємства пропонував студенту конкретне робоче місце, за яким його буде закріплено в разі двосторонньої угоди. При влаштуванні необхідно перевіряти молодого спеціаліста за допомогою електронного тестування, що дасть можливість роботодавцю об'єктивно оцінити рівень знань фахівця. Після працевлаштування доцільно провести перевірку першого року роботи, аби проаналізувати адаптацію на робочому місці. Ефективні результати трьох років робочого стажу додали б можливість працівнику кадрів розробити програму кар'єрного росту для такого фахівця. Створюючи незалежні умови для навчання та проходження практики, підприємствам необхідно зобов'язати працівника відпрацювати протягом п'яти років. У разі невиконання цього пункту спеціаліст має компенсувати кошти підприємству за своє навчання. Молоді фахівці – золотий запас галузі і ми маємо його примножувати, виховувати і збагачувати новими знаннями [4].

**Висновки.** Отже, сучасна підготовка фахівців залізничного транспорту вимагає якісно нового матеріально-технічного забезпечення з використанням інноваційних технологій, компетентних та відповідно підготовлених викладачів та розвитку стосунків з роботодавцями. А також запроваджувати

вдосконалення змісту вищої освіти при підготовці молодших спеціалістів залізничного транспорту, значною мірою сприяти запровадженню кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Саме така організація за такою системою сприятиме підвищенню якості та престижу спеціальної залізничної освіти, створенню нормативно-методичного забезпечення у вітчизняному та європейському просторі, що стане передумовою взаємного визнання дипломів державного зразка про вищу спеціальну освіту на принципах європейської кредитно-трансферної системи навчання та виховання.

1. Алтухов В.Я., Василенко С.А., Клецов Ю.В., Шамрай Д.О. та інші. *Освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-професійна програма за спеціальністю 5.100 503 “Обслуговування рухомого складу спеціальної техніки залізничного транспорту”*.

2. Алтухов В.Я. *Навчальна програма для технікумів залізничного транспорту*.

3. “Освіта України” № 21–22, 19 березня 2008 р. – С. 13, 15.

4. “Положення про організацію підготовки фахівців з вищою освітою для підприємств залізничного транспорту за двосторонніми угодами” Затверджено генеральним директором Укрзалізниці В.О. Мельничук від 23.03.08 р.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2008

УДК 374.3

Тарас Коломієць, магістрант Вінницького державного педагогічного університету  
імені Михайла Коцюбинського

## ПРОБЛЕМИ УСВІДОМЛЕННЯ СУЧАСНОЮ МОЛОДДЮ ЦІННОСТІ ТА НЕОБХІДНОСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

*Автор доводить, що неперервна освіта є не лише засобом професіоналізації, а й умова соціалізації особистості, форма громадянського виховання.*

**Ключові слова:** неперервна освіта, “спеціальна освіта”, спеціальний статус, індивід, творча діяльність, професіоналізація.

**П**остановка проблеми. “Вік живи – вік учись!”. Ця приказка народилась у далекі часи, але в наші дні вона не тільки не втратила свого життєвого сенсу, а навіть набула глибшого, можна сказати, філософського звучання. З простого, злегка іронічного побажання вона перетворилась нині на рекомендацію, від виконання якої залежить мало не сама можливість людського існування в епоху інформатизації суспільства. Щоб не відстати від свого

бурхливого часу, вчаться всі люди і все своє життя, весь свій вік. Отримання знань стає вже просто фізіологічною потребою.

Неперервна освіта – це комплекс заходів, що дають людині можливість вчитися впродовж всього життя. Неперервна освіта – це необхідна діяльність людини в усі періоди її життя, яка передбачає можливість для всіх людей будь-якого віку застосовувати, оновлювати, доповнювати раніше набуті знання й уміння,

## ПРОБЛЕМИ УСВІДОМЛЕННЯ СУЧАСНОЮ МОЛОДДЮ ЦІННОСТІ ТА НЕОБХІДНОСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

постійно розширювати свій світогляд, підвищувати культуру й розвивати здібності, одержувати професію і вдосконалюватися в ній.

Але для того, щоб людина прагнула здобувати освіту впродовж усього життя, вона має усвідомлювати цінність і необхідність цього процесу.

**Аналіз наявних досліджень.** Багато сучасних соціальних теорій, у тому числі й концепції неперервної освіти, виходять з того, що джерелом до визначення перспектив виступає людина, індивід, і його здібності до соціалізації. В Україні проблеми неперервної освіти цікавлять багатьох науковців. Найбільш повно ці проблеми розглянуті в працях О. Мещанінова, Н. Ничкало, С. Сисоевої та ін. Сьогодні вже всіма визнано, що подібно до того, як освіта на певному історичному етапі стає благом суспільства або держави, вона також за певних умов стає соціальним і індивідуальним благом для індивіда [5; 6]. Досить часто науковцями неперервна освіта розуміється як засіб підвищення професійного рівня [1; 4].

**Невирішені аспекти дослідження.** Проте, крім професіоналізації, є й інші мотиви звернення до безперервної освіти. Перш, ніж перейти до безпосередньої теми цієї розмови, тобто сучасної концепції неперервної освіти, ідея якої нині широко підхоплена педагогами різних країн, у тому числі й України, необхідно на коротко зупинитись на деяких чинниках, істотних для ідеї освіти, нерозуміння або ігнорування яких збіднює саму ідею неперервної освіти. Їх врахування вказує на корінь помилок і неспроможності переважної більшості сучасних педагогічних і освітніх інновацій, у тому числі й у нашій країні.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Незважаючи на те, що відношення до освіти як до засобу, а не мети, і сьогодні широко поширене в суспільстві, проте саме для особистості, мабуть, найбільшою мірою вже відбулася самооцінність освіти, хоча б у локальних масштабах. Ствердження розуміння та соціального визнання ролі освіти і сьогодні йде не прямим шляхом, але все-таки не можна не погодитися з тим, що прогрес особистості, суспільства та людства в цілому пов'язаний із зростанням цінності освіти і перетворенням її в невід'ємний атрибут і стан сучасного способу життя.

Адже індивід кожного нового покоління вимушений входити в життя свого співтовариства тоді, коли останнє вже має і пред'являє йому у вигляді готової реальності визначений структурно і функціонально збудований соціальний простір.

Увійти до нього нове покоління може, лише спочатку приймаючи спадщину своїх попередників. Це з необхідністю змушує його асимілювати у власній діяльності досвід попередніх поколінь, як матеріалізований в речових атрибутах і відносинах, так і духовний, – в нормах матеріальної і духовної життєдіяльності (у поведінці, оцінках, колективно-групових взаєминах і так далі). Саме за допомогою освіти для індивіда і покоління відбувається освоєння культури попередніх поколінь.

Сучасна молода людина навряд чи змогла б представити своє життя без освіти. Проте, як показують спостереження, більшість уявлень людей про призначення освіти сьогодні зводяться лише до того, що навчальний заклад – це місце, де людина повинна готуватися до майбутнього самостійного життя, а точніше, до праці. Відповідно, загальноосвітня школа розглядається як якийсь попередній етап до майбутнього професійного навчання, а її функції зводяться в основному до навчання грамоті та основам наук.

Основною ж у суспільних і індивідуальних уявленнях і установках стає певна “спеціальна освіта”, зведена до документа (по суті – права на професійну діяльність, на посаду) про привласнення професійної кваліфікації. У цьому явно проглядається домінанта вузькопрофесійного аспекту в розумінні освіти, яка, згідно з цією позицією, є тим засобом і механізмом, який забезпечує індивідові місце в суспільстві і подальший соціальний поступ. І сьогодні це трактування є найпоширенішим у багатьох країнах і суспільствах.

Дійсно, рівень і характер освіти індивіда значною мірою визначають його професійний і соціальний статус, а це формує і весь спосіб життя, оточення, роботу, дозвілля і тому подібне. У міру збільшення доходів і рівня освіти змінюється структура життєдіяльності людини і форми її здійснення. У сучасному суспільстві, в якому продовжує рости соціальна нерівність, освіта стає чинником соціальних переваг і пільг, і відповідно, – сферою соціальної дискримінації, в якій одні люди одержують більше інших. Вона стає також засобом потенційної дискримінації, маючи можливість виводити людей на ті соціальні рівні, де вони з часом матимуть різний доступ до благ, оскільки соціальне місце індивіда значною мірою визначається його професією, посадовим і соціальним статусом.

Вплив освіти на соціальний статус і спосіб життя індивіда має різні аспекти. Це не тільки професійна кар'єра, а й ширші галузі соціальної самоідентифікації, аж до шлюбних союзів, місць і

## ПРОБЛЕМИ УСВІДОМЛЕННЯ СУЧАСНОЮ МОЛОДДЮ ЦІННОСТІ ТА НЕОБХІДНОСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

форм проведення дозвілля і тому подібне. Проте вузьке трактування суті і можливостей освіти стало причиною того, що нерідко випускається з уваги, що в процесі освіти людина задовольняє як матеріальні домагання, що реалізуються в досягненні благ, престижу, умов і способу життя, так і нематеріальні.

Звертаємо увагу на те, що психологічний аспект освітнього процесу теж має свою значущість і сприяє розвитку інтересу до нього. За допомогою освіти індивід набуває певного символічного капіталу, що сприяє зміцненню його позицій у самовизначенні і життєдіяльності, а також проживає психологічно оформлені ситуації, що емоційно забарвлюють його життя в позитивні або негативні тони. Психологічно індивід може отримати від цього процесу світобачення і розуміння сенсу життєдіяльності, а на їх основі, у свою чергу, формуються його самодисципліна, вибір норм, розстановка пріоритетів, цінностей, мотивації, тобто духовна свобода. Він знаходить через освіту психологічну стійкість і комфорт, самостійність і незалежність, задовольняє пізнавальний інтерес, отримуючи задоволення і радість пізнання, освоює культуру відчуттів і ще багато що інше.

Саме здатність людини не просто існувати, а ухвалювати рішення, яким буде її існування і ким вона стане в наступний момент відрізняє людину від тварини. Розвинена здібність до цього вибору відрізняє людину освічену від неосвіченої. Сучасна школа, на жаль, питаннями формування таких здібностей не займається. Традиційна модель освіти підпорядкована переважно виробничим завданням. Атому ми зараз і б'ємося над проблемою небажання дітей вчитися, небажання батьків змусити їх до навчання. Проблема ця – традиційна для педагогів, соціологів і психологів. Щоб розв'язати цю проблему, на нашу думку, освіта має стати для індивіда емоційною цінністю. І такі потенційні можливості у освітніх процесів є, тільки вони погано реалізовані традиційною практикою. Потенціал і передумови для сильних позитивних емоцій в освітньому процесі є. Досить пригадати захоплення, що супроводжують наукові відкриття, радість сумісної праці і пізнавального спілкування та багато що інше. Потенціал є – немає розумного і зацікавленого пошуку.

Тому нині лише та частина молоді, якій повезло одержати високий рівень освіти, вважає, що найпривабливіше в професії – це простір, який вона дає для творчості. Але мало кому нині дано стати "щасливчиком", здатним найвище оцінити освіту як засіб зробити життя цікавим, змістовнішим,

приємнішим. Проблема, як ослабити могутній психологічний механізм відчуження молоді людини від цінностей освіти, не має поки розв'язання в наших школах. А тому нам ще не рік і не два констатувати відрив освіти від сфери інтересів індивіда, і це стосується як самого процесу освіти, так і його результатів. Вважаємо, що вивчення індивідуально-психологічних аспектів у побудові освітньої діяльності і пошук шляхів упровадження психологічно-комфортних технологій навчання значною мірою могли б сприяти розв'язанню кризи в залученні молоді до освітніх цінностей.

Перейдемо до соціальних аспектів освіти. Отже, чим розвиненіше суспільство, тим в розвиненіший соціальний простір вступає молода людина, тим більшого стартового ресурсу вимагає її діяльність. Ця обставина ускладнює комплекс і технологію її соціалізації, припускає збільшення її власних особистісних витрат на цей процес. Необхідність докладання зусиль визначає формування і певного індивідуального відношення до процесу соціалізації, яке може виявитися як позитивним, таким, що приймає і підтримує суспільні зусилля, так і негативним, заперечливим. Як же змусити людину вчитися і утверджуватись інтенсивніше, ніж раніше?

На сучасному етапі соціального розвитку принципово змінюються відносини між індивідом і суспільством, людина дістає велику можливість вибору і самореалізації. У нових умовах знижується контроль суспільства над приватним життям індивіда, зростає толерантність відносно багатьох його проявів, які ще вчора сприймалися як суперечність із суспільними установками. Але це не означає, що соціальне примушення повністю зникає, воно зберігається, набуваючи нових форм і контурів.

Проте сила суспільного примусу ефективна лише до певних меж, не завжди адекватних суспільним нормам, що навіть мають багаторівневу градацію. Необхідність інтенсифікації освітньої праці може опинитися вище, ніж ступінь індивідуальної готовності до такої праці. Людина просто може не захотіти вчитися, а засобів суспільного примусу може виявитись недостатньо, щоб її змусити.

Інтереси молоді людини в освіті формуються (чи ні) і варіюються в своїх якісних і рівневих характеристиках залежно від того, чи виступає освіта значущим чинником для досягнення людиною тих або інших цілей. А також чи стає освіта засобом її соціального визначення, чи отримує індивід від суспільства адекватну подяку за власні зусилля і витрати праці щодо досягнення

## ПРОБЛЕМИ УСВІДОМЛЕННЯ СУЧАСНОЮ МОЛОДДЮ ЦІННОСТІ ТА НЕОБХІДНОСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

все більш високого рівня власної соціалізованості. І якщо суспільство не може або не хоче відплатити людині відповідними до її очікувань матеріальними або духовними благами – освіта може втратити для неї всякий інтерес.

Сьогодні проблема падіння престижу освіти і педагогічної праці часто пов'язується у нас з недостатнім фінансуванням. Але є інші історичні приклади. Наприклад, свого часу саме розквіт старогрецьких міст-полісів підняв цінність освіти на невідому доти висоту, показавши всім наступним поколінням механізм зростання престижу освіти через певну форму соціального замовлення. Коли:

- соціальний статус індивіда і відповідні йому блага були поставлені в залежність від рівня його освіти;

- сформованість його громадянських і політичних якостей визначали таку його поведінку, яка могла забезпечити йому провідне місце в суспільстві;

- коли його знання, ораторські здібності і вміння аргументовано відстояти свою діяльну та суспільну позицію формували його імідж як політично зрілого, громадянсько-активного та соціально-відповідального діяча, і суспільство удостоювало його за це провідними державними постами з відповідним забезпеченням його життя.

Отже, коли суспільний устрій будується на принципах, де в соціальному відборі особистісні якості відіграють істотну роль, – тоді освіта стає одним із найдієвіших і найефективніших засобів досягнення високого положення індивіда в соціальній ієрархії. Відповідно, тоді зростає індивідуальний і соціальний престиж освіти. Наприклад, у стародавній Греції плата за вчительську працю піднялася тоді, коли професіоналізм учителя почав забезпечувати ефективність навчання, ефективне навчання почало формувати соціально-значущі якості людей, завдяки цим якостям люди змогли займати відповідне соціальне положення, а від цього положення почали залежати їх добробут, рівень і умови життя. У нас зараз ця природна детермінація буксує на кожній ланці цього ланцюга.

Сьогодні людина виявилась виробничим придатком технологій, темпи змінюваності яких зростають на очах. Величезні маси людей виявляються черговим матеріалом виробничих інновацій, завтрашній день яких не має ніяких гарантій стабільності. У зв'язку з чим виникає необхідність соціального захисту, що апелює до прав людини. У тісному зв'язку з цим

знаходиться ідея неперервної освіти. У сучасній педагогіці їй надається безумовно позитивний сенс як реалізації і забезпечення людині можливостей задоволення її потреби в знаннях упродовж всього життя.

Суть неперервної освіти полягає в тому, що вона здатна забезпечувати соціальними механізмами ціннісно-орієнтовану діяльність індивідів, за умови наявності у них таких цінностей і бажання витратити на них зусилля. Наприклад, якщо у даного індивіда є така цінність, як праця, то соціальні механізми у вигляді установ неперервної освіти повинні її забезпечувати.

Проте молода людина в умовах руйнування і ненадійності соціальних механізмів, зорієнтована нашою системою освіти на турботу про себе, керована ідеями особистої індивідуальності, прав людини і тому подібне, за панування "фабричного" менталітету і низької культури, може жити тільки собою, одним днем. Але для суспільства – це застрашана смерть. Тому воно шукає, що ж потрібно людині і для людини. У одних випадках збільшують кількість дисциплін, що вивчаються в школі, в інших – заглиблюються в науки, в третіх укріплюють зв'язок науки з виробництвом і тому подібне.

Українські науковці, дотримуючись гуманістичного підходу в освіті, основним її завданням бачать прилучення учня до творчої діяльності, розвиток індивідуальності [6, 53]. Дійсно, сутність людини, починаючись із першої цікавості "Що це?", проходить етап освоєння "Як це зробити?". І саме творча діяльність дає змогу молодій людині не лише застосувати здобуті знання, а й самореалізуватись, самоствердитись. Завершальним же рівнем самоствердження людини нинішнього складного світу обов'язково має стати рівень "Я відповідаю за все". Відповідальність – без цього немає сьогодні людини культурної, і це має стати ядром освіти. А вже, будучи відповідальною за все, у тому числі й за результативність і безпеку своєї діяльності, вона обов'язково візьметься за працю і за науку, тому що інших засобів забезпечення цієї мети у неї немає. Професіоналізація, піднята на щит як головна мета неперервної освіти, – на ділі є лише одна з часткових її функцій. Тобто, формування людини, члена певного суспільства, повинно передувати формуванню працівника і професіонала, а забезпечення трудових функцій відбуватися за рахунок різних форм професійного навчання.

Працівник як мета освіти повинен поступитися місцем людині, творцю і синові свого суспільства.

PDF created with pdfFactory Pro trial version [www.pdffactory.com](http://www.pdffactory.com)